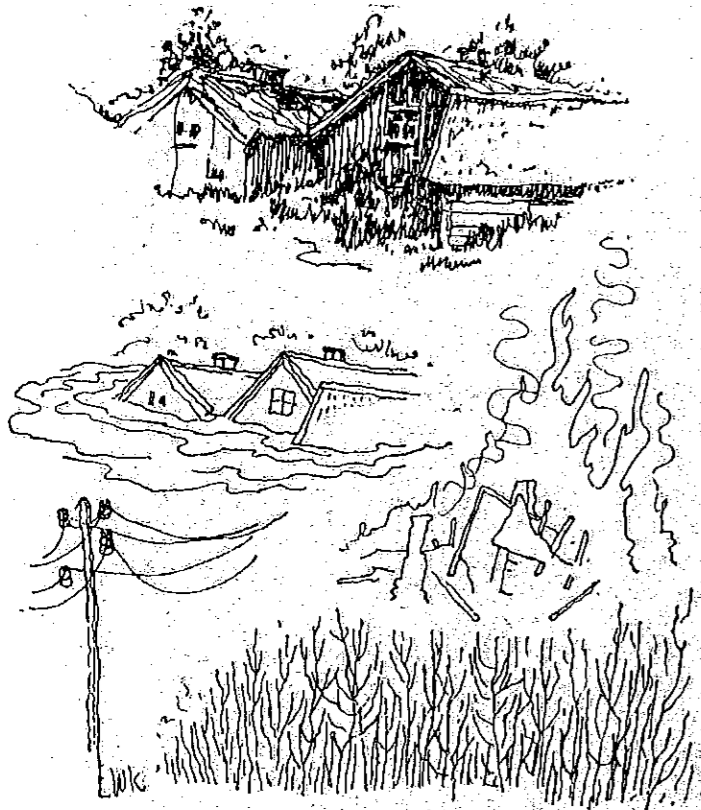

Resa i svensk glesbygd II:

Övergivna gårdar, vars byggnader håller på att rutna ner, och gårdar som dränkts genom vattenregleringar för kraftverksbyggen hör till de trista inslagen i den svenska glesorten.

Skrämmande siffror från finnbygderna i Dala Järna

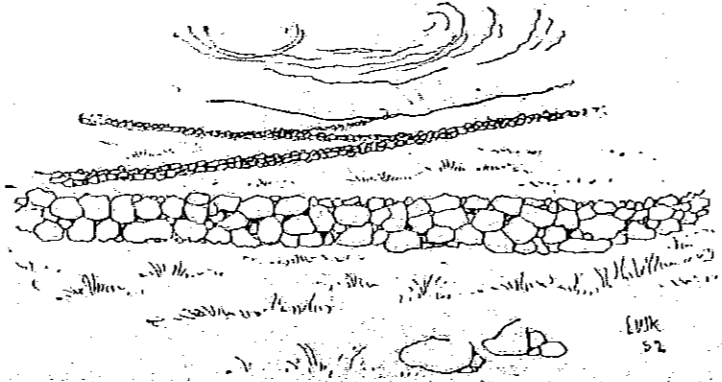
I EN FÖREGÅENDE ARTIKEL konstaterade vi att jordbrukets avfolkning främst eller i varje fall till mycket stor del är en följd av den rationalisering och mekanisering som under de senaste femtio åren har ägt rum inom jordbruket och lanthushållningen. Vi förmodade också att denna utveckling kommer att fortsätta och att vi alltså får räkna med att ytterligare arbetskraft därigenom frigörs. Vart skall då dessa människor, som lämnar jordbruket, ta vägen? Vi konstaterade att det ingalunda är nödvändigt, att de allesammans lämnar landsbygden och flyttar till tätorterna. Förutsättningen för att de skall kunna stanna kvar är dock att de bereds arbete och utkomst. Detta har emellertid i hög grad försumpats. Det har i stället förts en politik, som verkat i rakt motsatt riktning. Spåren av denna politik möter oss överallt i den svenska glesorten.

På sin resa i svenska glesbygder var sign. Antonius, bakom vilken döljer sig chefen för BF:s presstjänst, red. Anton Julius Fransson, även besökt Dalarna. Denna andra artikel i serien handlar bl. a. om ett sammanträffande med komminister Georg Andersson i Vansbro, som berättar om hur Dala Järna sockens finnbygder avfolkas.

Jag stiger av tåget vid en liten hållplats i mellersta Sverige. Det finns ett stationshus där, men det står tomt. Väntsalen är stängd. Godsmagasinet är också stängt. Den riktiga semaforen är borta och i stället finns det en mindre sådan, som de resande själva får sköta. Biljetter får lösas på tåget.

Förre fanns det både stins och stationskarl här, säger en ordsbo. För några

(Forts. på femte sid.)

Slängårdsgårdarna vittnar om den mödosamma odlargärningen för att skapa de åkerfält, som utgör grundvalen för vår livsmedelsförsörjning (norra Skåne).

SKRÄMMANDE SIFFROR ...

Forts. fr. sid. 1.
är sedan indrogs båda två. Man skyller på folkminskningen i orten. Det lönar sig inte med station längre, trafiken är för obetydlig.
Det finns många sådana indragna järnvägsstationer landet runt. Följden för dem som bor kvar blir försämrade kommunikationer, sämre reseservice.

Bussförbindelserna och handeln upphör.

Ett annat exempel. Det är från Småland. Jag stiger av tåget vid en station och beräknar fortsätta resan med buss till en socken ett par mil från stationen och samhället. Men det går ingen buss. Den dagliga bussförbindelsen har upphört. Bussen går endast varannan dag. När jag frågar om anledningen får jag till svar: "Det var inte längre ekonomiskt att upprätthålla daglig bussförbindelse. Befolkningen utmed linjen har minskat. Trafikanterna är för få. För att kunna fullfölja resan måste jag använda mig av taxi."

I en norrländsk by finner jag i fönstret till byns enda affär ett anslag som meddelar, att hela lagret slutförsäljes på grund av att affären skall upphöra. När jag frågar affärsinnehavaren om anledningen härtill svarar han: —

Kundkretsen har minskat så kraftigt att det inte längre lönar sig att driva affären. Befolkningen har minskat år efter år, och nu till sist kom vattenregleringen på grund av kraftverksbygget, varigenom fem gårdar lades under vatten. Fem familjer måste lämna byn.

- Men de som bor kvar, var skall de nu göra sina inköp?
- I samhället, förstås.
- Hur långt är det dit?
- En mil.

DETTA ÄR ENDAST några exempel på följderna av den pågående folktunnningen på landsbygden. Exempelen kan mångfaldigas. När vissa s. k. "jordbruksexperter" diskuterar jordbrukets rationalisering och flykten från landsbygden glömmar de ofta just denna sida av saken. De resonerar bara siffermässigt. Jordbruket måste mekaniseras och det måste skapas större brukningsenheter i småbrukarbygderna för att produktionen skall kunna förbilligas. Men de glömmar de backdelar av ekonomisk, social och kulturell natur som därmed tillfogas de människor som blir kvar sedan hälften av folket i en bygd rationaliserats bort. Det blir en standard-sänkning över hela linjen. Kommunikationerna försämrar och fördyras, skolor dras in, postförhållandena försämrar, det man behöver köpa för dyrar genom längre avstånd och högre fraktkostnader, föreningslivet stagnerar och för att njuta av sådant som teater, bio, musik och annan förströelse måste man färdas långa vägar, ungdomen måste företa dyra resor för att få dansa, utöva idrott eller ägna sig åt frivilligt folkbildningsarbete. Livet blir med andra ord trist för de kvarvarande, och efterhand ger sig den ena familjen efter den andra iväg. Bygden dör.

Utvecklingen i Järnas finnbygder.

JAG SITTER HEMMA hos komminister Georg Andersson i Vansbro och resonerar om dessa ting. Han tar fram några gamla kyrkböcker för Järna socken från mitten av 1800-talet. Det är intressanta siffror han hittar, skrämmande siffror om hur Dala Järna sockens finnbygder avfolkas.

I byn SBITTEN bodde 72 personer 1848, 1951 hade antalet minskats till 32. För Kroktores by var siffrorna 144 och 40, för Örskogen 62 o. 18, för Andersfors 123 och 5, för Mellanvikern 41 och 11, för Vakerskogen 162 och 45, för Damnsfall 17 och 3, för Hästkullen 75 och 40 o. s. v. En hel rad byar har helt avfolkats. I Rågasens by bodde 1848 39 personer, 1951 4 och nu ingen. Byarna Stenjärnsberget och Mjölksbergssåsen hade 18 invånare så sent som 1932, nu finns det inga där. Och denna befolkningsutveckling fortsätter. By efter by dör ut.

Och orsaken?
— Främst är det nog de minskade arbetsmöjligheterna, säger pastor Andersson. Det är själva grundorsaken. Och så de för små brukningsdelarna. Därnäst kommer isoleringen. Om vägförhållandena i dessa trakter hade ordnats bättre tidigare hade kanske en del av avfolkningen kunnat förhindras. Goda kommunikationer är ju förutsättningen för att företagsamhet i form av småindustri och hantverk skall kunna utvecklas.

Kvinnorna längtar efter gemenskap.

Nu sedan byarnas befolkning mins-

kat med två tredjedelar eller mer har isoleringen och ensamheten blivit alltmer kännbar för de kvarboende. Pastor Andersson berättar gripande exempel på detta. Han berättar om kvinnor, som under vinterhalvåret, då männen arbetar i skogarna och endast kommer hem en gång i veckan, kanske bara var fjortonde dag, blivit nästan människoskygga. Något föreningsliv finns inte i bygden, inga samlingslokaler. Den enda föreningsverksamheten som förekommer är kyrklig sällföreningsverksamhet. Den uppskattas mycket högt. Det är inte ovanligt att kvinnor färdas sex-kilometer till dessa möten. De längtar efter att känna gemenskap, samhörighet.

Jag träffar några representanter för dessa bygder, från Järna och Nås, och de berättar om indragna skolor. På rak arm kan de ange ett tiotal skolor som dragits in under de senaste åren. Barnantalet har blivit för litet.

Så ter sig alltså den svenska glesbygdens problem. Det kan vara värre på vissa platser, bättre på andra, men tendensen är överallt densamma. Det finns en gräns då folkminskningen i en bygd inte kan fortgå längre utan att bygdens liv hotas, utan att tillvaron för de kvarvarande blir outhärdlig. Den gränsen har redan överskridits på många håll i vårt land.

Landsbygdens betydelse.

HAR DA DEN SVENSKA GLESBYGDEN, d. v. s. den svenska landsbygden, så ringa betydelse för vårt land att man kan låta denna utveckling fortsätta? Vad är det vi ser från köpfönstret under en järnvägsresa genom landet? Vi ser åkerfält, hektar efter hektar. På dem skördas örter eller är vårt behov av brödsäd och huvudparten av den föderstid, som behövs för att uppfostra de slaktdjur, som försör oss med kött och fläsk. På vallarna betar de mjölkkor, som försör oss med mjölk, smör och ost. Vi ser vilddiga skogar. Vad vore vårt liv utan dem? Och järnmalmen i våra berg. Det är från glesbygden vi hämtar råvarorna för såväl vår livsmedelsförsörjning som vår industri. Och vår kultur? Det talas om landsbygdens estetiska värde i kulturellt hänseende. Ja visst ligger illovrerken och universitetan i städerna, men varifrån kommer de kulturpersonligheter, som blir upp-växt i landsbygden? Det är nog inte riktigt att säga att ingen-ting görs. Det har nämligen på senaste tiden hänt en del som är hoppningsvärd.

VI SKALL återkomma till detta i en kommande artikel.

Men hur går det i fortsättningen om denna landsbygd, som under decennierna har svarat för landets livsmedel, för råvarorna till vår industri, för vår export och som ständigt levererat ungt och yrkesutbildat folk till städerna och tätorterna, blir utarmad på både folk och kapital? Svaret är inte svårt att finna. De flesta, som något tänkt över detta problem, är nog också på det klara med att denna utveckling är olycklig för landet. Men vartför görs det då ingen-ting för att hejda denna utveckling?

Det är nog inte riktigt att säga att ingen-ting görs. Det har nämligen på senaste tiden hänt en del som är hoppningsvärd. Vi skall återkomma till detta i en kommande artikel.

Text: ANTONIUS.
Teckningar: EWK.